

את עצמו נעלב מאד מהצעה זו, ואף התמרמר על שרוצים לקפח את המצוה היקרה כל כך בתגמול של בית או נחלה, וכמובן שהחברים נאלצו לחזור בס מהצעתם.

אחד מן החבורה שאל אותו אחר כך בדרך צחות: ילמדנו ר' זלמן מה ראה להעלב על ההצעה הזאת, וכי מי לנו גדול בבנין ירושלים מהקב"ה עצמו, שעליו נאמר 'בונה ירושלים ה', ואעפ"כ קיבל ברצון את 'הבית הנאה ומגרש רחב ידיים' שנתנו לו כביכול בירושלים?.

מצינו - היתה התשובה - שבענין אהבת ובנין ירושלים. ישראל מהדרים בכך יותר מהקב"ה. שהרי חז"ל שואלים - 'מזמור לאסף', קינה לאסף מיבעי לי? - אלא שהקב"ה כילה חמתו על העצים והאבנים ולא כילה בבניו. והרי בפסוקים הבאים באותו מזמור, נאמר 'נתנו את נבלת עבדיך לעוף השמים, בשר חסידיך לחיתו ארץ שפכו דמם כמים סביבות ירושלים'. והיכן כאן ההנחה שלא כילה חמתו בבניו? - אלא על כרחנו אנו למדים. שבעצם היתה חמתו של הקב"ה מכוונת לכלות רק בעצים והאבנים בלבד ולא בישראל, רק ישראל עצמם מתוך חבת ירושלים עיר הקודש נתנו את נפשם ונהרגו על הגנת העצים והאבנים. ובכן משמעות הפסוקים היא אפוא כך: מה טעם נתנו את נבלת עבדיך וגו' מפני ששפכו דמם כמים סביבות ירושלים, כלומר היהודים שפכו את דמם מתוך מסירות נפש והקרבה עצמית. וקידמו פני האויב עוד בסביבות ירושלים, בכדי לא לתת להרוס את עיר קדשם. סמוכין למשמעות זו אנו מוצאים גם מתוך מדרש אגדה 'בשר חסידיך לחיתו ארץ וכי חסידים היו?' - והרי יש להבין למה דווקא נקבע זכותם להיות חסידים ולא ישרים או מחולי עון? אלא מתוך שלא היו מחויבים עפ"י הדין ליהרג על קדושת העצים והאבנים, והם עשו לפנים משורת הדין - זו ההגדרה של מדת החסידות לפי חז"ל - על כן נקראו בצדק "חסידים ועבדי ה'".

עובדה מעניינת מסופרת על הסיעתא דשמיא שליוותה את רבי זלמן בבנית שכונת מאה שערים: בבנית השכונה תיקן רבי זלמן שלא יבנה בה בית כנסת שבו מתפללים בנוסח ספרד, אלא כל בתי הכנסיות יהיו אך ורק לפי נוסח אשכנז כמנהג הפרושים, אולם תקנה זו בוטלה לאחר זמן, ומשום מעשה שהיה כך היה: לבנית המקוה של השכונה הוצרך רבי זלמן ללוות סכום כסף גדול מיהודי חסידי בעל יכולת וכשהגיע מועד הפרעון לא היה בידו לשלם, רבי זלמן פנה אל המלוה ואמר לו: "אם תמחול לי על פרעון ההלוואה אבטל את התקנה האוסרת על בנית ביהכ"נ בנוסח ספרד", ואכן, הלה ויתר על ההלוואה ובנה בית כנסת כרצונו. "עכשיו אני מבין" - אמר רבי זלמן "מדוע תיקנתי תקנה זו"⁶⁹.

69. רבי יהושע לעזרי זצ"ל, יתד נאמן עש"ק בשלח תשס"ו.

עיסוק זה בבנין ארץ הקודש היה לו למשיב נפש, מתוך האהבה והחיבה שבערה בקרבו לכל ארבע אמות בארץ ישראל, ובענין זה סיפרו שהיה הולך מדי פעם וסופר את בניני ירושלים משום דכתיב (תהלים מ"ח, י"ג) "סבו ציון והקיפוא ספרו מגדליה"⁷⁰. וגם העידו עליו שכל לילה היה מנשק את הגדר שלפני ביתו, משום קדושת ארץ ישראל⁷¹, כמו כן כשבנו את ישיבת עץ חיים מעל בית הכנסת החורבה, קם ונישק את ארבעת הכתלים בחיבה יתירה⁷².

למרות עיסוקיו הרבים בצרכי הציבור והעול שהיה מוטל על כתפיו מכל עניני העיר, תמיד היתה בת שחוק משוכה על פניו, ובחביבות מרובה התייחס לכל אחד⁷³. והיה אהוב על הכל קטן כגדול⁷⁴, בהיותו שוקד תמיד בעמל נפשו על תקנת חבריו, והיה נחלץ חושים לעזרת כל הזקוקים לו.

כדי שיוכל תמיד לצאת מיד לסייע לפונים אליו, לא היה תולה את מעילו העליון על קולב או מסמר, אלא תמיד היה מוכן ומזומן על הכסא כדי שיוכל ללובשו בלי להתמהמה⁷⁵.

רבי יוסף לוי חגיז ז"ל היה מספר בשם הגאון ר' זרח אפשטיין זצ"ל, כי באחד הימים השכם בבוקר בא אל רבי זלמן בקשר לאחת המשפחות שהיתה במצוקה מיוחדת, רבי זלמן לא היסס לרגע, ובעוד שהטלית והתפילין מונחים היו לו תחת בית שחיו, הציע לו לצאת מיד ולדפוק על דלתי נדיבים לאסוף כדי פרנסתה של אותה משפחה, כך נדדו מבית לבית עלו וירדו מדרגות רבות, רבי זלמן היה אז כבר זקן בא בימים ואילו ר' זרח צעיר לימים, אולם ר' זרח היה צריך להתאמץ כדי להדביק את קצב הליכתו של רבי זלמן בדילוגיו, ורק לבסוף כאשר הגיעו לבית חולים וביקש רבי זלמן להכנס לטיפול רפואי שהיה זקוק לו באותו שעה, העיז ר' זרח פניו לומר כי עיף הוא כבר ואינו יכול להמשיך⁷⁶. ואכן, לא פעם היו מוצאים אותו אחר חצות היום כשבידו עדיין טליתו ותפיליו אחרי שנמשך ממצוה למצוה וממעשה חסד למשנהו עד שעות הצהרים המאוחרות⁷⁷.

כיון שהיה הוא זה שבנה את שכונת מאה שערים לכן כל בתי השכונה היו רשומים בטאבו על שמו, וכאשר היה משהו רוכש דירה ומשלם את דמיה היה רבי זלמן מעביר את הדירה ורושמה על שמו, פעם בא אליו יהודי והטרידו מחמת דוחקו לרשום דירה

70. רבי מרדכי לייב זק"ש זצ"ל, בספר מנהגי ארץ ישראל (הע' 146). 71. מפי הרב ישראל לעווי שליט"א, בשם זקנו רבי יהושע לעווי זצ"ל, בשם אביו רבי בן ציון לעווי זצ"ל, עד ראיה. 72. רבי משה שפירא, בספר אלה גבולותיך ישראל (עמ' 59). 73. רשימות רבי יהושע לעווי זצ"ל. 74. ספר תולדות חכמי ירושלים (עמ' 272). 75. קובץ למועד ירושלים (תש"ו עמ' 33). 76. רשימות רבי יהושע לעווי זצ"ל. 77. רשימות רבי יהושע לעווי זצ"ל.